

antichi muri di Buie (265–270) u kojem autor opisuje podrijetlo i svojstva različitih biljaka na koje nalazi šetajući starim dijelom grada.

Na kraju prikaza možemo izraziti nadu da će ovaj započeti niz edicije *Acta Bullearum* biti nastavljen na korist svih zaljubljenika zavičajne povijesti. Upotpunjavanje historiografije temama kakve nalazimo u spomenutom zborniku, ali i multidisciplinarnost pristupa koja je na ovom primjeru došla do izražaja na osobit način, zacijelo će potaknuti i ostale gradove da krenu istim putem, radi otkrića bogatstva prošlosti i njezinu zanimljivijem predstavljanju široj javnosti.

Elvis Orbančić

ACTA HISTRIAE VII. Prispevki z mednarodne konference SISTEMI OBLASTI IN INSTITUCIJ – TEORIJA IN PRAKSA DRŽAV V EVROPSKEGA SREDOZEMLJA V NOVEM VEKU S POSEBNIM OZIROM NA JADRANSKO OBMOČJE, Koper, 9.–11. oktober 1997, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper, Koper, 1999., 652 str.

Zbornik *Acta Histriae* usko je povezan s međunarodnim znanstvenim skupom koji se svake godine održava u Kopru s različitim, ali uvijek široko zamišljenim temama. Izdaje ga Povijesno društvo južne Primorske u Kopru (*Zgodovinsko društvo za južno Primorsko*) organizirano pri Znanstveno-istraživačkom centru Republike Slovenije u Kopru (*Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper*). U sedmome po redu zborniku tiskani su prilozi s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog od 9. do 11. listopada 1997. na temu *Sustavi moći i moć institucija. Teorija i praksa država europskog Sredozemlja u novom vijeku s posebnim osvrtom na jadransko područje*. Na skupu je sudjelovao 31 znanstvenik iz 4 države. Najbrojniji su bili stručnjaci iz Italije (16), dok je sudionika iz Hrvatske bilo sedam, koliko i iz Slovenije, te jedan znanstvenik iz Njemačke.

Svojevrsni uvod u problematiku sustava moći i moć institucija u novom vijeku predstavljaju dva rada koja se odnose na srednjovjekovnu povijest jadranskog područja i vraćaju nas u vrijeme bizantske vlasti. Ivo Goldstein upozorio je na sličnosti i razlike razvoja istočne i zapadne jadranske obale u tekstu *Byzantine Rule on the Adriatic (in Dalmatia, Istria and on the Western Adriatic); Possibilities for a Comparative Study* (59–76). Ovaj se tekst uklapa i temom i kvalitetom u autorov opus radova o bizantskoj nazočnosti na Jadranu. Giorgio Ravegnani je u tekstu *L'Istria bizantina: Le istituzioni militari ai confini dell'esarcato ravennate* (77–84) oblikovao sliku vojničkih institucija i militarizacije ustanova bizantske Istre na osnovi podataka o općem uređenju Ravenskog egzarhata u VI. i VII. stoljeću, kada je u Istri ukinuta razlika između civilne i vojne vlasti.

U talijansku historiografiju devedesetih, koja razmatra pitanja koja postavlja ovaj znanstveni skup, uvodi nas Angela de Benedictis analizom triju radova trojice talijanskih znanstvenika (A. Torre, M. Bellabarba i C. Povolo), u tekstu naslovljenom *L'onore delle magistrature. Per una individuazione della «cultura politica» delle istituzioni in età moderna – note su alcuni libri recenti* (19–38). Iz analize autorica izvodi tezu da se iz odnosa između pojmova »iurisdictio« i »část« oblikovala politička kultura institucija talijan-

skih država. Elena Fasano Guarini u raspravi *Stato e città in Italia nella prima età moderna* (97–118) analizira temeljne značajke nekih talijanskih gradskih država koje su se na početku novoga vijeka teritorijalno proširile i podredile niz manjih gradova s feudalnim posjedima, pri čemu je autorica osobitu pozornost posvetila mletačkoj Terrafermi i firentinskoj Toscani. Giuliano Veroneze u radu *Signori e suditi nelle terre feudali della Repubblica Veneta nel '500* (153–167) obrađuje promjene unutar vodećih slojeva i struktura mletačkog društva na kraju XVI. stoljeća i korjenite mjere protiv feudalnih gospodara kojima je cilj bio stvarno ograničavanje njihovih privilegija, osobito sudskih ovlasti. Uz Mletačku Republiku vezana je i rasprava *I Savi Grandi – gli oligarchi di Venezia?* autora Volkera Huneckea (141–152), koji kritički razmatra pojam oligarhije te historiografiju koja je Mletačku Republiku u zadnjih 150 godina njezine povijesti optužila da se iz aristokratske republike izrodila u oligarhiju. Roberto Sabbadini obradio je uključivanje novih rodova među mletački patricijat u drugoj polovici XVII. stoljeća (*Il nuovo patriziato veneziano: criteri di scelta e logiche di comportamento*, 153–167). Sporove povezane s promjenama nastalim nakon isušivanja, pod naslovom *Nobiltà veneziana, comunità e comuni rurali di fronte alle bonifiche: un esempio per il Basso Padovano tra XVI. e XVII. secolo* (525–541), obradio je Mauro Vigato.

Zdenka Janeković Römer obradila je formiranje i zatvaranje dubrovačkoga plemićkog staleža u radu *Staleška uvjetovanost vlasti u Dubrovačkoj Republici* (215–232), čime je predstavila svoje inače znatno šire bavljenje dubrovačkim društvom i hrvatskim društvom uopće. Irena Benyovsky analizirala je *Reguliranje gradskog prostora u dalmatinskim komunama razvijenog i kasnog srednjeg vijeka* (543–564).

Na temelju jurisdikcijske dokumentacije o carskim feudima u Langhama, književnih radova i podalpske tradicije Angelo Torre u radu *Poteri locali e Impero tra XVI. e XVIII. secolo: i feudi imperiali delle Langhe tra mito e storia* (169–192) obrađuje preduvjete pripojenja carskih feuda Sardinskom kraljevstvu. Novovjekovni prijelaz od poimanja granice kao crte koja razdvaja sudske vlasti nad ljudima bez jakih teritorijalnih veza, na poimanje granice koje je vezano uz uređeno razgraničenje zemljopisnih prostora od kojih je svaki povezan čvrstim vezama i uz politiku suverenosti, obradio je na primjeru spora između dviju seoskih zajednica Marco Bellabarba u tekstu *Giurisdizione e comunità: Folgaria contro Lastebasse. Un caso di conflitto confinario fra Impero asburgico e repubblica di Venezia (XVII–XVIII. secolo)* (233–278).

Anamari Petranović je, raščlanjujući drugu knjigu Statuta grada Rijeke, obradila *Naznake rimskog i mletačkog prava u kupoprodaji riječkoga Statuta* (85–96), dok je Giovanni Diqatro analizirao rad vicenskoga humanističkog pravnika Angela Matteazzia na nasljednoj problematici (1535.–1600.) u raspravi *Questioni successorie tra diritto comune e diritto veneto in un giurista »culto« di fine Cinquecento* (193–214). Na temelju statuta Trsta, Kopra, Izole i Pirana iz XIV. i XV. stoljeća, Darja Mihelič je obradila *Odnos oblastnih ustanov do žensk in otrok v srednjeveških mestih severozahodne Istre* (329–348).

Promjene u bračnom pravu koje je donio Tridentski koncil i nesklad crkvenog prava i narodnih običaja na temelju neobičnog vjenčanja mladog kmeta Francesca Briga analizirao je Claudio Povolo u radu *In margine ad alcuni consulti in materia matrimoniale (Repubblica di Venezia – secoli XVII–XVIII)* (279–328). Na osnovi dvaju primjera iz sudske

prakse Valentina Cesco je u tekstu *Due processi per rapimento a confronto (Repubblica di Venezia – seconda metà del XVI. secolo)* (349–372) obradila promjene koje je doživjelo kazneno djelo otmice u razdoblju od XVI. do XVIII. stoljeća mijesanjem središnjih državnih vlasti u sudske procese, što je u XVIII. stoljeću dovelo do nestajanja nasilnih otmica koje je plemstvo na području Terraferme zloupotrebljavalo radi dobivanja ili očuvanja moći. Lara Pavenetto na temelju procesa izopćenja (*Un ritto di degradazione nel Friuli del 1700*, 373–390) analizira odnos prema »ženskom liku« u seoskoj zajednici u Furlaniji u XVIII. stoljeću.

Moći crkvenih institucija, kao i odnosu između njih i ostalih institucija, državnih i lokalnih, posvećeno je – izravno ili neizravno – dosta istraživačke pozornosti. Pravo seoskih zajednica na imenovanje župnika, kurata i drugih duhovnika, kao oblik utjecaja zajednica na Crkvu na širem alpskom i sjevernotalijanskom području, obradila je Cecilia Nubola pod naslovom *Giuspatronati popolari e comunità rurali (secc. XV–XVIII)* (391–412). Marta Verginella istražila je napetosti i konflikte između župnika i vjernika u XIX. i prvoj polovici XX. stoljeća na području današnje koparske i piranske općine u radu naslovljenom *Kler in laiki na istrskem podeželju* (413–422). Sudske spise mletačke inkvizicije koji se odnose na osobe s istočnojadranske obale optužene za prijelaz s katoličke na islamsku vjeru, protestantizam, magiju te na duhovne osobe optužene za neprimjereno ponašanje obradila je Lovorka Čoralić u radu *Mletačka inkvizicija i istočnojadranska obala. Analiza sudskih procesa od XVI. do XVIII. stoljeća* (423–442).

Marino Manin statistički je obradio podatke o aktima dodjeljivanja neobrađenih zemljišta i drugih dobara u radu *O položaju novopridošlih stanovnika u mletačku Istru. Primjer Vodnjana (1585–1625)* (443–471) te je utvrdio da je status »novog stanovnika« pravna kategorija vezana uz prava i obveze, ali ne nužno i uz dolazak izvana. Salvator Žitko obradio je sustave vlasti u Istri od pada Mletačke Republike do Bečkog kongresa u tekstu naslovljenom *Sistemi oblasti v Istri v prehodnem obdobju (1797–1815)* (577–598). Nered u institucijama vlasti na mletačkom području pod naslovom *Peculati, corruzioni e ordine pubblico a Venezia nel primo governo austriaco (1798–1806)* analizirao je Michele Gottardi (599–608). Problematiku odnosa visokog činovništva u Istri i središnje austrijske vlasti u doba Marije Terezije, na temelju slučaja pazinskoga glavara, obradila je Eva Holz u prilogu *Uradništvo v avstrijskem delu Istre v XVIII. stoletju* (505–524). Istarski Sabor (-Istrski deželni zbor) kao nosilac pokrajinske autonomije tema je rasprave Vasilija Melika (633–638). Analizu društva koje se okupljalo u casinima (klubovima) u XIX. stoljeću dao je Ivan Pederin pod naslovom *Austrijska tajna policija u izgradnji političkih i intelektualnih elita* (619–632).

Prve rezultate usporedne analize mletačkoga i milanskoga financijskog sustava predstavio je Luciano Pezzolo pod naslovom *Istituzioni e sistemi finanziari in Italia tra cinque e seicento: un confronto tra la Repubblica di Venezia e lo Stato di Milano* (471–478). Prilagodavanje crkvenih institucija raširenom trgovačkom i novčanom poslovanju, osnivanjem društava nazvanih Monte di Pietà, koje se može smatrati prethodnicima suvremenih banaka, obradio je na primjeru Kopra Darko Darovec (*Odvzemi revežu, daj bogatašu: Monte di Pietà v Kopru*, 479–494). Ugled i politički utjecaj gospodarske vlasti u Trstu, prema dokumentima deputacije trgovačke burze, odnosno kasnije Trgovačke komore,

analizirala je **Grazia Tatò** u prilogu *Prestigio e influenza politica del potere economico a Trieste nelle carte della Deputazione di Borsa poi Camera di commercio* (609–618).

Caput Adriae, područje na kojem su se od antičkog vremena susretale države, kulture i civilizacije, pružilo je **Borisu M. Gombaču** idealnu podlogu za raspravu pod naslovom *Fevdalne in nacionalne države: Evropa in Mediteran* (565–576).

Zbornik *Acta Histriae VII.* bogat je zbir rasprava raznorodnoga tematskog spektra i istraživačke problematike, sjedinjenih zajedničkim okvirom proučavanja sustava moći i ustanova tijekom dugog niza prošlih stoljeća povijesti narodâ na jadranskom području. Možemo smatrati, na kraju, da je nastojanje slovenskog organizatora znanstvenog skupa i ujedno izdavača zbornika da okupljanjem brojnih povjesničara raznolikoga istraživačkog zanimanja oko okvirno široko zadane teme cjelovito predstavi jednu pozornosti vrijednu i nikada dovoljno obrađenu problematiku, postiglo svoj puni cilj.

Zdravka Jelaska

Branimir ANZULović, *Heavenly Serbia: from Myth to Genocide*, izd. New York University Press, New York – London, 1999., str. 1–233.

Godine 1999. u New Yorku je, posredstvom 'New York University Press', objavljena zanimljiva knjiga *Heavenly Serbia: from Myth to Genocide* (Nebeska Srbija: od mita do genocida). Na 233 stranice, vel. 210 x 140 mm, Branimir Anzulović, Hrvat koji živi i djeluje u Sjedinjenim Američkim Državama, s puno znanstvene akribije i literarnog dara raspravlja o odnosu srpskih povijesnih mitova, osobito kosovskog mita, na tragična zbivanja devedesetih godina 20. stoljeća, koji su preko krvave kupelji doveli do raspada bivše SFRJ. Anzulovićeva rasprava ima 181 stranici teksta unutar šest poglavlja (1. 'Nebeska Srbija', 2. Susret s Turcima, 3. Dinarski gorštaci i njihove pjesme, 4. Dileme o modernome srpskom nacionalnom identitetu, 5. Začarani krug laži i straha, 6. Nestručne mitske kalkulacije), 33 str. bilježaka (183–215), iscrpnu bibliografiju (217–225) i dragocjeno kazalo imena (227–233).

Autor polazi od činjenice da su Srbi devedetih godina 20. stoljeća donijeli smrt i uništenje u Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i na Kosovo, ali i sebi osudu svjetske javnosti i ekonomsko uništenje. Anzulovićeva »Nebeska Srbija: od mita do genocida« nastoji istražiti uzroke za brutalne i uzaludne težnje velikosrpske ideologije postavljajući pitanje: Kako Srbi razmišljaju i na čemu temelje politiku velikosrpstva i na koji je način mit o »Nebeskoj Srbiji« ugrađen u ekspanzionističke težnje srpske nacionalne mitologije radi ostvarenja Velike Srbije?

Dominantni mit o »Nebeskoj Srbiji«, o kojem autor raspravlja u prvom poglavlju, javlja se nedugo poslije boja na Kosovu (1389.) i gubitka srpske nacionalne države. Pretpostavljajući »nebesko kraljevstvo« vojnoj pobjedi s nadom u obnovu Dušanova carstva, taj je mit hrabrio srpski narod da izdrži petstoljetnu tursku dominaciju i ponovno uspostavi samostalnu državu (19. st.). Srbi su, prema Anzuloviću, zadržali taj središnji mit s osjećajem nadmoći prema susjedima i sviješću da im je sudbina podarila dominantan položaj na